מסילת ישרים

דוגמאות לחסידות – מסילת ישרים יט

הרב חיים סבתו

פרק יט - בביאור חלקי החסידות

ועתה אביא לך ראיות על כל הדברים האלה מן החז"ל, אף על פי שהדברים פשוטים ואין צריכים לחיזוק ראיה. בפרק בני העיר (מגילה כ"ז) אמרו שאלו תלמידיו את ר' זכאי, במה הארכת ימים? אמר להם: מימי לא השתנתי בתוך ד' אמות של תפלה ולא כניתי שם לחבירי, ולא בטלתי קידוש היום. אימא זקנה היתה לי פעם אחת מכרה כיפה שבראשה והביאה לי קידוש היום. הרי לך פה מן החסידות במה שנוגע אל דקדוקי המצות, כי כבר פטור היה מן הדין מהבאת יין לקידוש, כיון שלא היה לו, עד שהיתה צריכה אמו למכור כיפה שבראשה, אמנם ממדת חסידות היה עושה כן. ובמה שנוגע לכבוד חבירו שלא כנהו אפילו כנוי שאינו של גנאי וכדפירשו התוספות שם. ורב הונא גם כן קשר גמי על לבושו, לפי שמכר המיינו לקנות יין לקידוש היום.

עוד שם שאלו תלמידיו את ר"א בן שמוע במה הארכת ימים? אמר להם מימי לא עשיתי קפנדריא לבית הכנסת, ולא פסעתי על ראשי עם קודש. הנה זה המדות בענין כבוד בית הכנסת ובענין כבוד הבריות, שלא לפסוע על גב מסיבתן שלא ליראות כמבזה אותן. עוד שם שאלו תלמידיו את ר' פרידא במה הארכת ימים? אמר להם מימי לא קדמני אדם לבית המדרש, ולא ברכתי לפני כהן, ולא אכלתי מבהמה שלא הורמה מתנותיה. ואמרו עוד שאלו תלמידיו את ר' נחוניא במה הארכת ימים? אמר להם מימי לא נתכבדתי בקלון חבירי, ולא עלתה על מטתי קללת חבירי, ומפרש התם, כי הא דרב הונא דרי מרא אכתפיה, אתא ר"ח בר חנילאי וקא דרי מיניה, א"ל אי רגילת דדרית במאתיך דרי, ואי לא אתייקורי אנא בזילותא דידך לא ניחא לי, (תרגום: כגון רב הונא שנשא מעדר על כתפו בא ר"ח בן חנילאי ליטלו ממנו כדי לכבדו, אמר לו ר"ח: אי רגיל אתה לשאת כך בעירך קח, ואם אין אתה רגיל, להתכבד בבושתך איני רוצה). הרי שאע"פ שמשמעות בקלון חבירו הוא המשתדל לבזות חבירו, כדי שעל ידי זה ירבה כבודו, הנה לחסידים לא יאות לקבל כבוד, אפילו אם חבירו הוא הבא ומתרצה בזה, אם יהיה זה בזיון לחבירו.

וכענין זה אמר רבי זירא מימי לא הקפדתי בתוך ביתי ולא צעדתי בפני מי שגדול ממני, ולא הרהרתי במבואות המטונפות, ולא הלכתי ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין, ולא ישנתי בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי, ולא ששתי בתקלת חבירי ולא קראתי לחבירי בחניכתו (בכינויו), הרי לך מעשי חסידות מכל הדרכים שזכרנו למעלה, ואמרו עוד ז"ל (ב"ק ל'): אר"י האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דברכות - וזה למה שבינו לבין קונו. ואמרי לה: לקיים מילי דנזקין - וזהו למה שבינו לבין חבירו. ואמרי לה: לקיים מילי דאבות - ששם נכללים ענינים מכל החלקים.

כל הזכויות שמורות ©

והנה גמילות חסדים הוא עיקר גדול לחסיד, כי חסידות עצמו נגזר מחסד ואז"ל (אבות פ"א): על ג' דברים העולם עומד ואחד מהם ג"ח. וכן מנוהו ז"ל עם הדברים שאוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, ואמרו עוד (סוטה י"ד): דרש ר' שמלאי תורה תחלתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים (בתחילת התורה עשה ה' לאדם ולאשתו כותנות עור, ובסוף התורה קבר את משה). ואמרו עוד (יבמות ע"ט): דרש רבא כל מי שיש בו ג' מדות הללו, בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו, רחמן, וביישן, וגומל חסדים. ואמרו (סוכה מ"ט): אמר ר"א גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה, שנאמר זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד. ואמרו עוד (שם): בג' דברים גדולה גמילות חסדים מן הצדקה: שהצדקה בממונו - וג"ח (גמילות חסדים) בין בגופו בין בממונו. צדקה לעניים - ג"ח לעניים ולעשירים. צדקה לחיים - ג"ח בין לחיים בין למתים.

ואמרו עוד (שבת קנ"א): ונתן לך רחמים ורחמך כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים, וזה פשוט, כי הקדוש ברוך הוא מודד מדה כנגד מדה, ומי שמרחם ועושה חסד עם הבריות, גם הוא בדינו ירחמוהו וימחלו לו עונותיו בחסד, שהרי מחילה זו דין הוא, כיון שהיא מדה כנגד מדתו, והוא מה שאמרו ז"ל (ר"ה י"ז): למי נושא עון למי שעובר על פשע. ומי שאינו רוצה להעביר על מדותיו, או אינו רוצה לגמול חסד, הנה הדין נותן שגם עמו לא יעשו אלא שורת הדין, ראה עתה מי הוא זה ואיזה הוא שיוכל לעמוד אם הקדוש ברוך הוא עושה עמו שורת הדין, ודוד המלך מתפלל ואומר (תהלים קמ"ג): ואל תבוא במשפט את עבדך כי לא יצדק לפניך כל חי, אמנם העושה חסד יקבל חסד, וככל מה שירבה לעשות כך ירבה לקבל, ודוד היה מתפלל במדתו זאת הטובה שאפילו לשונאיו היה משתדל להיטיב, זהו מה שכתוב (שם ל"ח): ואני בחלותם לבושי שק עניתי בצום נפשי. ואמר (שם ז'): אם גמלתי שולמי רע וגו'.

ובכלל הענין הזה שלא לצער לשום בריה אפילו בעלי חיים ולרחם ולחוס עליהם, וכן הוא אומר (משלי י"ב): יודע צדיק נפש בהמתו, וכבר יש שסוברים (ב"מ ל"ב): צער בעלי חיים דאורייתא, ועל כל פנים דרבנן, כללו, של דבר הרחמנות וההטבה צריך שתהיה תקוע בלב החסיד לעולם, ותהיה מגמתו תמיד לעשות קורת רוח לבריות, ולא לגרום להם שום צער וכו'.

כל הזכויות שמורות ©